

Bibliografia

La Cerdanya.

P. VILA, amb la col·laboració de Marcel CHEVALIER en els dos primers capítols. Secció de Geografia de l'*Enciclopèdia Catalunya*. 1 vol. 264 pàg. il·lustrat. Editorial Barcino, Barcelona, 1926.

Els temps actuals presencien una simpàtica orientació dels estudis geogràfics. Estudiar geografia era fa alguns anys—i continua essent-ho, encara avui, en una gran majoria d'escoles i centres docents—un suplici que només passaven amb indiferència els dotats d'excel·lent memòria. Recordem, encara, els dies en què feiem esforços per no oblidar les capitals de tots els Estats, el nombre d'habitants de les principals ciutats, els kilòmetres quadrats de tal o tal país. I, en canvi, ningú, a no ésser el propi desig de saber, exigia el coneixement de les característiques dels pobles; la seva evolució fisiogràfica i humana; llurs fronteres naturals, més interessants que les oficials, per a l'estudi dels factors ètnics; en fi, tot el bagatge de coneixements que avui un estol de geògrafs, veritables homes de ciència, s'esforça a incorporar a l'estudi d'aquesta branca de les ciències naturals.

És agradós per a nosaltres de constatar que aquest ordre d'estudis, si bé no ha tingut a Catalunya una gran quantitat d'adeptes, en canvi hi posseïx conreadors de tal vàlua que és permès conjecturar amb optimisme l'ampli desenrotllament de les ciències geogràfiques, el dia que els joves que es nodreixen intel·lectualment al redós dels comptats geògrafs autèntics amb què comptem, es llencin, degudament preparats, sobre els quatre costats de la nostra terra, amb el carnet de notes a la butxaca i tot l'utillatge tècnic que l'estudi del terreny requereix.

Preparació d'aquest demà és la tasca que Pau VILA, al costat de l'Editorial Barcino, s'ha emprès. Gràcies a aquesta comunitat d'entusiasmes, tindrem una Geografia completa de Catalunya que ens serà donada sota forma d'estudis comarcals de les terres catalanes, dirigits pel nostre amic i col·laborador Pau VILA.

La lectura del primer volum d'aquesta sèrie, que serà el nervi de la Secció Geogràfica de l'*Enciclopèdia "Catalunya"*, confirma les esperances que hi havien estat posades i, aiximateix, fa preveure que la transcendència prosselitista que cal que tinguin els estudis geogràfics de base científica, serà plenament assolida.

La Cerdanya és el producte de pacients i assenyades observacions fetes directament sobre el terreny, amb l'ajuda de les ciències auxiliars de la Geografia: Geologia, Topografia, Història, Meteorologia... De la intelligent connexió d'aquests estudis deriven les teories fisiogràfiques, en les que recolza la vida sobre el terreny estudiat. En Pau VILA ha sabut procurar-se la col·laboració, per als dos primers capítols de l'obra—Fisiografia i Geografia Humana—del Sr. Marcel CHEVALIER, que ens és ben conegut com a geòleg i fisiògraf. A través d'aquests dos capítols són estudiats, a seguit d'una visió de conjunt de la Cerdanya, l'evolució geològica, que fixa al costat de l'estructura actual, el procés de les transformacions de la plana i de la muntanya cerdanes; el clima que influencia d'una manera tan preponderant les condicions de

vida i el desenrotllament d'aquesta contrada, i el paisatge, que al costat de la seva bellesa natural, ofereix als ulls de l'espectador les resultants dels factors precedents. La segona part, Geografia Humana, és una síntesi interessant bastida amb els elements que la història, l'etnografia, els moviments de població i els elements de vida proporcionen. Finalment, el tercer capítol és un recull de monografies sobre els pobles cerdans, condensació de les dades peculiars a cada un d'ells, que tindran un interès evident no sols per a l'interessat en aquests estudis, sinó també per a aquell a qui les seves activitats i preferències el porten a la conveniència de conèixer aquesta bella regió que una frontera parteix i que no per això deixa de constituir, tota unida, un tros estimat de la nostra Catalunya.

R. P.

Homo (Os modernos estudos sobre a origem do homem).

A. A. MENDES CORREA. 2.ª edição, inteiramente refundida. *Atlântida*, Livraria editora, Coimbra, 1926. - 1 volum de 16 x 24, de 302 planes, amb 52 gravats.

La segona edició del llibre de l'il·lustre professor d'Antropologia de la Universitat de Porto, no és una simple reimpressió de la primera, com no podia ésser-ho tractant-se d'un tema en el qual l'especialista, si vol mantenir al dia la seva informació, es veu obligat continuament a afegir nous elements a la llista de dades sobre les quals es basen les seves conclusions, ja que les descobertes en aquest camp són, afortunadament, ben freqüents.

Altrament, no coneixem millor resum sobre aquesta difícil matèria i no volem deixar de recomanar la seva lectura als estudiosos catalans que puguin interessar-se sobre aquest tema, ja que la llengua en què està escrit és perfectament entenedora, adhuc per a aquells que la llegeixen per primera vegada.

Les primeres paraules del llibre són la professió de fe transformista de l'autor; diu:

"Tem-se proclamado que o transformismo está en crise, e no entanto ninguém dentro da sciencia, reedita i com seria base, a creença de que o homem seria resultado de un acto de criação independente em relação a dos outros seres vivos."

Aquesta fórmula exposada en les últimes paraules, és a dir, l'admetre que si l'home és el fruit d'un acte de creació, aquest acte no és independent del que va formar els altres éssers, és la que adopten cada vegada més insistentment tots els homes de ciència; els del camp religiós, perquè gràcies a ella llur treball científic no es veu entebancat per una premisa inadmissible des del punt d'albir de les ciències naturals—vegeu l'exemple d'il·lustres prehistoriadors, al mateix temps sacerdots catòlics, com OBERMAIER i BREUIL—i els no religiosos, perquè poden fer, als efectes de l'exposició científica, sinònimes les paraules de creació i origen.

El què, realment, no es pot considerar de cap manera determinat són les causes i el mecanisme de les transformacions. L'estudi de les teories formulades a aquest respecte és l'objecte del capítol III, al que precedeix un breu estudi sobre l'origen animal de l'home (Cap. I) i sobre la història de la terra i de la vida (Cap. II). La mateixa multiplicitat d'aquestes teories, que busquen les accions més diverses per explicar l'evolució, prova que no sabem amb seguretat com i perquè els éssers han evolucionat i evolucionen. Vertaderament, cap de les solucions proposades no sa-

tisfà l'esperit i totes elles tenen un defecte fonamental: són simples punts de vista teòrics, tan lògics com es vulgui, però als quals manca la indispensable comprovació experimental. Hi ha, és cert, la innegable i comprovada influència del clima i del medi ambient geogràfic, però també d'aquest factor desconeixem amb exactitud l'abast i la intensitat. Tal vegada, l'únic camí per estudiar l'evolució es trobarà en sotmetre éssers vius a aquestes mateixes causes teòriques, convenientment accelerades i augmentades en intensitat, comprovant els seus efectes sobre els subjectes sotmesos a experimentació. D'altra manera, no passarem de simples disquisicions filosòfiques de molt relatiu interès.

MENDES CORREA, com cap dels actuals antropòlegs, no es decanta decididament per cap teoria i les esguarda totes, més com un capítol de la història de les ciències naturals, que per la valor que tenen elles per solucionar aquesta qüestió interessantíssima. Positivament, els estudis antropològics, embriològics, biològics, paleontològics, etc. més allunyats d'aquesta matèria, poden donar més llum que les teories fetes sobre el paper i d'esquena a la natura.

A partir del Capítol IV comença l'estudi de les formes fòssils que tenen major relació morfològica amb l'home actual, és a dir, els simis fòssils, el *Pithecanthropus*, les formes fòssils plenament humanes del Paleolític inferior. Cada vegada que es recapitula el què posseïm de les formes fòssils dels simis, apareix més clarament lo hipotètic de tot el què es pugui dir d'ells. La penúria de les dades paleontològiques és tan extrema, que creiem que l'únic que es pot afirmar és l'existència d'una gran varietat de simis, especialment a partir de l'oligocènic; però el què eren aquests simis és impossible dir-ho, excepte que portem a un gran absurde la llei de correlació de caràcters de CUVIER i per mitjà d'una dent tractem de conèixer l'anatomia total d'un ésser. Afortunadament, en aquest camp les noves troballes no manquen, i recordem que el reste de simi fòssil més complet conegut fins ara, l'*Australopithecus Africanus*, fou descobert en 1925. Respecte d'aquest fòssil, ens sembla que MENDES CORREA no acaba de donar-li tota la importància que té.

Les formes fòssils humanes són examinades a continuació. Cal, en primer lloc, fer una afirmació absoluta. Tot el què es digui de l'existència en el terciari d'un ésser que pugui considerar-se home és, fins ara, un punt de vista purament hipotètic. En efecte: cap reste fòssil humà no ha estat trobat en cap capa terciària, ni cap objecte la forma del qual reveli un treball intencionat ha estat trobat en indrets intactes d'aquella època. El problema resta obert. Ara mateix, li donen nova actualitat certs jaciments anglesos (Thorington Hall, Bramford, etc.), que darrerament han estat estudiats per BREUIL; però cal esperar les conclusions definitives dels arqueòlegs per pronunciar-se en cap sentit. Provisionalment: no hi han proves de l'home terciari i és inútil tractar de substituir aquells fets amb planes de literatura pseudo-científica.

En canvi, el tipus fòssil més primitiu, el de *Neanderthal*, és reconegut cada dia per un gran nombre de troballes que permeten conèixer els seus caràcters fins al detall. Aquesta raça musteriana, per l'arcaisme de la seva estructura és la més interessant de les prehistòriques per a l'estudi dels orígens de l'home, prescindint de l'home de MAUER, més antic, però del qual sols coneixem una mínima part de l'esquelet. Un altre element ben apreciable és el crani sud-africà de BROKEN-HILL, descobert en 1921. En canvi, els nombrosos restes fòssils del Paleolític superior, que ens donen un tipus racial morfològicament *modern*, són, sota aquest punt de vista, menys interessants.

Els capítols VII i VIII estan dedicats a l'estudi de la genealogia humana. L'au-

tor reconeix que fet el balanç de les dades que posseïm no es pot arribar a cap conclusió definitiva; però cal examinar les hipòtesis emeses. Això el porta a fer una severa crítica de les teories poligenistes de KLEATSCH, SERGI, SERA i altres, i a exposar molts dels arbres genealògics proposats (DUBOIS, PILGRIM, KEITH, etc.). La hipòtesi que més el satisfà és la *neomonogenista* de GIUFFRIDA-RUGGERI, segons la qual, "la humanitat actual deriva d'un origen únic: un filum, un sol precursor, una espècie única de representants ancestrals de l'Home, hauria arribat iso o heterocrònicament a maduració en diversos centres genètics". El poligenisme, que preté que cada raça humana deriva d'espècies ancestrals diferents, és un absurde, perquè representaria un complicat fenomen de convergència, desconegut en biologia, pel qual espècies enormement distanciades s'haurien anat acostant fins a fusionar-se en una sola. Segons MENDES CORREA, la unitat de l'espècie humana és innegable, com ho prova l'eugenesia o fecunditat il·limitada dels creuaments. Això el porta a observar els avantatges del criteri fisiològic en la diferenciació i definició de les espècies, sobre el criteri purament morfològic, en tots els casos en què aquell és aplicable. Segueix a això un estudi sobre la interfecunditat de les races humanes amb diferents quadros estadístics.

Els últims capítols estan dedicats a un assaig sobre les primeres migracions humanes (Cap. IX) i a un altre sobre els factors de la formació de les races (Cap. X), en el que estudia diverses influències externes sobre l'home a base de diverses estadístiques portugueses.

En conjunt, aquest volum tan suggestiu i tan científic, pot ésser de molta utilitat no sols als especialistes sinó a totes les persones que senten algun interès per conèixer en quin estat es troba la delicada i difícil qüestió del nostre origen en el camp de l'antropologia i ciències relacionades.

Josep de C. SERRA i RAFOLS

Elementos de Zoología con Nociones de Anatomía i Fisiología Humanas.

SCHMEIL, (Dr. OTTO). Traducció espanyola de la 39 edició alemanya pel Dr. E. PARDILLO. - Vol. de 196 pàgs., 330 figs. i 14 làms. - Gustavo Gili, ed. Barcelona, 1926.

Elementos de Botánica

SCHMEIL (Dr. OTTO). Traducció espanyola de la 36 edició alemanya, pel Dr. A. CABALLERO. - Vol. de 188 pàgs., 292 figs. i 14 làms. - Gustavo Gili, ed. Barcelona, 1926.

El millor elogi de les obres del Dr. SCHMEIL és donat pel nombre creixent d'edicions que d'elles s'han fet en pocs anys. El sistema d'ensenyança que en elles es practica és purament intuïtiu, ben diferent de l'emprat en la major part dels llibres de text oficials. Amb els exemplars a la vista el deixeble comprova per ell mateix els caràcters als quals es fa referència en el llibre. Com a complement, cada lliçó porta els corresponents *temes d'observació*.

Amb la publicació d'aquestes obretes, pulcrament editades, ve a omplir-se un buit de la bibliografia científica espanyola i a facilitar-se la difusió de mètodes pedagògics que, a Espanya sols eren practicats—que nosaltres sapiguem—al *Instituto Escuela* de Madrid, malgrat d'haver estat implantats en altres nacions fa vint i més anys.

Per la seva meritòria tasca, tant els traductors com l'editor mereixen els nostres aplaudiments més corals.

Rafael CANDEL VILA

Historia de la Comisión Científica del Pacífico (1862-1865)

P. AGUSTIN J. BARREIRO, O. S. A., 528 pàg. en 8.º, amb 47 làm. i 2 mapes. Madrid, 1926.

Aquest llibre, editat per la *Junta para ampliación de estudios*, dóna compte de l'expedició de naturalistes que de 1862 a 1865 visità, a expenses de l'Estat espanyol, els països de l'Amèrica meridional a la recerca d'exemplars per al *Museo de Ciencias Naturales* de Madrid. Formaven aquesta comissió els següents senyors: D. Patricio M.ª PAZ i MEMBIELA, D. Fernando AMOR, D. Francisco de Paula MARTÍNEZ i SAEZ, D. Manuel ALMAGRO, D. Marcos J. DE LA ESPADA i En Joan ISERN i BATLLÓ.

Grans foren, i dignes d'admiració, els actes heroics d'aquests naturalistes a l'interior de les terres selvatges de Brasil i Equador, essent fallit llur sacrifici per tal com les poc atinades disposicions dels Governos determinaren la pèrdua material dels tresors científics recollits per la Comissió.

A l'acabament del llibre, en llargs capítols, es publica la biografia dels expedicionaris. Per a nosaltres és particularment interessant la d'En Joan ISERN i BATLLÓ, nascut en 1825 a Setcases (Girona). Aquest esforçat naturalista, de brillant història científica, morí al cap d'un any del seu retorn d'Amèrica, a causa d'una enfermietat contreta durant el viatge. Els seus valuosos herbaris encara es conserven al Jardí Botànic de Madrid, i en llurs recolleccions hi haurà bona estona d'espècies noves que ningú no s'ocupà de donar a conèixer.

Acabem aquestes ratlles amb un pietós record per a aquells heroics naturalistes.

Dr. Rafael CANDEL VILA